

L'obertura menorquina a la nova realitat

No li manquen a Menorca raons pròpies per recordar feliçment el centenari del Congrés. Tres noms memorables feren part en el Congrés, Francesc Camps i Mercadal, Àngel Ruiz i Pablo i Cosme Parpal i Marquès. La publicació de la *Lletra de con-vit* va propiciar els primers contactes entre Alcover i Camps. Aquest col·laborador havia nascut a Migjorn Gran l'any 1852. Es féu metge a la Universitat de Barcelona i exercí la professió a la seva vila natal fins que va traspasar l'any 1929, però també es consagrà en la recuperació i l'estudi del folklore i la cultura popular de l'illa, i, sobretot, de la llengua catalana de Menorca. En efecte, com ha volgut la professora Josefina Salord, el Camps lingüista hom podria dir que va forjar-se arran del Congrés. Dels tres menorquins, la seva va ser la veritable aportació filolò-

Les aportacions menorquines al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que reforçaren el sentiment d'unitat de la llengua, palesen l'obertura d'aquell moment de l'illa a la nova realitat catalana.

gica. Duia per títol "Records de la dominació mora en la parla menorquina". El metge hi oferí una relació de les paraules del català de Menorca que provenien de la llengua àrab.

La segona comunicació menorquina la va signar l'escriptor Àngel Ruiz i Pablo, des Castell, nat el 1865. A l'hora del Congrés era un novel·lista resident a Ciutadella que havia iniciat una certa transcendència literària fora del perímetre de l'illa. A més, havia conegut Alcover en un viatge a Mallorca. Ruiz i Pablo hi va defensar un tema de lexicografia pura, amb el títol "Rastre que varen deixar en el llenguatge menorquí les dominacions angleses". Fou la més llarga comunicació de procedència menorquina, escrita i articulada, però, en clau essencialment literària i no pas d'estricta lexicografia com a disciplina. El treball de l'escriptor volia representar una contribució "al poderós esforç de tots vosaltres per donar a la nostra llengua unitat, per desembarassar-la de forasterismes [sic], per purificar-la de tot el que pugui deslluir-la", digué concretament davant l'auditori.

El tercer a parlar fou Cosme Parpal i Marquès, un professor d'Universitat, que havia nascut a Maó el 1878. Hi exposà unes pinzellades, més aviat fluïdes, dels glosadors. Açò és, els poemes orals tan característics, i fins llegendaris, de la cultura popular menorquina. Justament, aquest va ser el títol de la comunicació: "Poesia popular menorquina". En la línia del que també havien manifestat els altres dos comunicants, proclamava la unitat essencial de

la llengua catalana, i advocava per la necessitat d'escometre les reformes necessàries que frenessin els perills de decadència. La seva intervenció, idò, volia esdevenir una veu "que recordi a sa llengua catalana que ella és la mare des rallar de sa meua terra, com catalans foren sos primers pobladors, quan Menorca deixà de ser sarracena, com diu nostre gran Montaner i proven es documents de nostre Arxiu de la Corona d'Aragó", segons que podem llegir en les actes del Congrés. Les aportacions menorquines "palesen l'obertura menorquina a la nova realitat catalana del nou-cents", han escrit Josefina Salord i Antoni-Joan Pons.

En el Congrés s'hi va donar també una presència menorquina en el record, Josep Miquel Guàrdia i Bagur (1823-1897), home de plantejaments lingüístic brillants i lúcids. De París estant, fou objecte d'un buit esfereïdor, enfront del grup de lingüistes modernistes, i com a conseqüència d'una polèmica sostinguda contra el cappare Marcelino Menéndez Pelayo. Costa i Llobera tingué en el Congrés unes belles paraules de record per a l'alaiorenc de Menorca. Digué: "Bé ho reconeixia aquell escriptor menorquí-parisenc, en Guàrdia, aplicant a la nostra llengua aquell escut simbòlic que temps enrere havien inventat per Navarra: un os que dos cans roseguen, cadascun per l'extrem de la seva part, un des del camp francès, l'altre de dins l'espanyol, portant escrit aquest lema: *Utrimque roditur* ["Totes dues parts roseguen", girat al català]. "Realment -conclou Costa i Llobera- no es pot donar un símbol més expressiu de la dissort de [la] nostra llengua".

Miquelàngel Limón Pons

Francesc Camps i Mercadal (a l'esquerra) i Àngel Ruiz i Pablo, dos dels participants menorquins en el Congrés.

EL TEMPS

